

Zuntz optikoaren garaia omen

Euskaltel 1998an sortu zen hurrengo hamar urteetan Euskal Erkidegoko merkatuaren %20z jabetzeko asmotan. Bost urte geroago hasierako egitasmo hura bikoizteko gauza izan da. Gaur egun Euskaltelek telefono finkoen %40 du, telefono mugikorren %30 eta interneten %54. Hau guztia gutxi bailitzan, Euskaltel da Euskal Autonomia Erkidegoan kablearen aldeko apustua egin duen operatzaile bakarra. Lau urte barru (2006), EAEko 91 udalerririk handienek (biztanlegoaren %94) zuntz optikoz jaso ahal izango dute telefonoa, telebista eta internet. Euskal telekomunikabide-azpiegituren ingurunea dezente aldatuko da eta, ondorioz, baita zerbitzuen erabilpena ere.

Administrazio publikoaren eragina

Gipuzkoan mila biztanleko 15 telefono zeuden 1921 urtean, Suitzan (34) eta Alemanian (25) baino gutxiago, Britainia Handian (15) beste eta Frantzian (7), Belgikan (4) eta Italian (3) baino gehiago. Garai berean Bartzelonan eta Madrilen 11 telefono zeuden mila biztanleko, Bizkaian 10, Araban 5 eta Nafarroan 3. Beraz, Gipuzkoako telefono-sarea aurrenetakoa izan zen Europan, baina ez ustekabeen, bertako Foru Aldundiak berebiziko ahalegina egin zuelako baizik (*Red Telefónica de Guipúzcoa. Estadística y breves apuntes históricos*, Donostia, 1922). Josu Aranberri EHUko irakasleak kasu hau aipatu ohi du aukera duen bakoitzean, azpiegiturak (eta darien garapena) eragiteko administrazio publikoek duten garrantzia frogatzeko.

Europar, behintzat, telekomunikabideen azpiegiturak administrazio publikoek egin izan dituzte betidanik. Orografi-baldintzak zein espektro-mugak tarteko, Britainia Handian, Herbehereetan, Belgikan edota Alemanian ka-

blea arrunt erabili izan da telebista-seinalea banatzeko. Telekomunikabideen liberalizazioarekin batera, ordea, Europako Batasunak operadore pribatuen itxaropenetan utzi zuen azpiegituren garapena. Baina, besterik itxaron arren, operadore pribatuek ez dute zuntz optikoan nahi bezain azkar eta uste bezainbat inbertitu. Are larriago, esperientziak frogatu du liberalizaziora arte monopolio publikoak izan ziren operadoreak gehiago ahalegindu direla bezero zaharrak jagoten azpiegitura berriak eragiten baino.

Izan ere, merkatua ezer gutxi aldatu da liberalizazioa indarrean jarri zenetik hona. Datuak datu, Alemanian, Erresuman Batuan eta Euskal Autonomia Erkidegoan baino ez dute operadore monopolistek euren bezeriaren %40 galdu. Frantzia, Herbehereetan eta Italian %20 baino gutxiago galdu dute eta Belgikan eta Espainian %10 eskas.

Ildo beretik, esperientziak erakutsi du Europako Batasunaren liberalizazio-hotsei muzin egin dioten estatuak, Finlandia kasu, kable-sare publikoa indartzeko gauza izan direla eta erabaki estrategiko honek erabat suspertu duela Informazio Gizartearen zabalkundea.

Kultura eta hizkuntza txikientzako beste galbahe bat

Martxoaren lehen astean Josu Jon Imaz sailburuak «Euskadi Informazio Gizartean» delako egitasmoa aurkeztu zion, Bruselan, Europako Batasunaren Informazio Gizarte-rako arduradun nagusi den Erkki Liikanen komisarioari. Liikanen finlandiarra da eta aurrez aurre ezagutu nahi zuen euskal plana, bai estaturik gabeko herrialdeek bertatik bertara burutu dezaketen egitamuaz jabetzeko eta baita elebitasunak zein hizkuntza gutxiagotuek teknologia berrien esparruan urratu dezaketen bidea ezagutzeko ere. Liikanenen ustez, azken hamar urteotan telekomunikabideek izan duten garapenak PC, telebista digital eta komunikabide mugikorren arteko konbergentzia erakarriko du, eta aukera berriez baliatzerik lortzen ez duten gizarteek, kulturek eta hizkuntzek ez dute luzaro irauterik izango.

Liikanen europar komisarioaren iritziz, konbergentzia honek orain arteko langa historikoak hautsiko ditu; produktu, eduki eta zerbitzu berrien sorrera eragingo, eten digitala murriztuko, inbertsioak sustatuko eta, ondorioz, hazkuntza ekonomikoa erakarriko, beti ere tokian tokiko kulturak baldintzapetuz.

Europa Ekintza 2005 deritzan egitasmoak banda zabalaren areagotzea du helburutzat, besteak beste, *eLearning* eta *eHealth* ardatzak indarrean jarri ahal izateko. Bi urte lehenago, ordea, estatu partaide bakoitzak *eGovernment* arlopeko paneuropar zerbitzuak bideratzeko interoperatibitatea jarri behar du martxan. Interoperatibitate hau behar-beharrezkoa izango da telebista digitalaren baitan, bai kontsumitzaileen hautapen-eskubidea bermatzeko eta baita denetariko aplikazio interaktiboak eskaini nahi dituzten emisoreek zernahi plataforma izan dezaten ere.

Konbergentzia honen arabera, kontsumitzaileek eduki berberak jaso eta bidali ahal izango dituzte PCz, telebista digitzalez zein telefono mugikorrez, nahiz eta eusgailu bakoitzak erresoluzio ezberdinez eskaini.

Banda zabalaren EAEn

Europa 2005 delako egitasmo horren lehentasunetako bat zera da: «2005erako banda zabaleko sareen aukera eta erabilpen orokorra segurtatzea». Egitasmo honen xede horri erantzun ahal izateko Euskadi Informazio Gizartean Planak 2005 urterako hiritarren %98k banda zabalaren izan dezan nahi du. Plan hau hiru abiapuntutan oinarrituko da: neutralitate teknologikoa, lehiakortasunaren sustapena eta Administrazioaren ekintza subsidiarioa.

Neutralitate teknologikoa. Eusko Jaurlaritzak ez du teknologia jakin baten aldeko apustua egin nahi banda zabalaren azpiegitura hedatzeko orduan. Merkatuan hainbat teknologia dago (kablea, xDSL, LMDS) eta bakoitzak hainbat abantaila eta eragozpen eskaintzen du. Onena, segururik, tokian tokiko premiei egokien erantzun diezaiekena da.

Lehiakortasunaren sustapena. Datuek frogatzen dute banda zabalaren hedapenik handiena hainbat azpiegiturak, sarek eta teknologiak elkarrekin lehiatu behar duten herri eta merkatuetan gertatzen ari dela. Euskal Autonomia Erkidegoan, inguruko beste zenbait herrialdetan ez bezala, ADSL eskaintzen duen operatzaile nagusiaz (Telefonica) gainera, zuntz optikoaren alternatibari inbertitzeko gertu dagoen kable-operatzailea (Euskaltel) sortu da, merkatuaren baitan lehiakortasuna eragiteko.

Administrazioaren ekintza subsidiarioa. Eusko Jaurlaritzak jakin badaki, errentagarritasuna tarteko, sektore pribatua nekez iritsiko dela %98ren estalpea eskaintzera. Horregatik, aurreko azaroan osatu zen erakundearteko azpiegitura-batzordea (Jaurlaritzak, hiru Diputazio eta Eudel), udaberrirako egoerari buruzko txostena burutu beharko duena, alegia:

1. EAEren telekomunikazio-azpiegitura zertan den eta huenengo bizpahiru urteetan egiteko diren azpiegitura-lanen (errepideak, kaminoak eta gas-hodiak) egutegia, aldi berean banda zabalaren sarea areagotu ote daitekeen aztertzeko.

2. Teknologia ezberdinen arteko aukera-maukerak, han-hemenkako udalerrietara iristeko zein ote den egoiena erabakitzeko.

3. Sektore publiko eta pribatuaren arteko inbertsio motak, behar bezainbateko udalerrietaraino elkarrekin iritsi ahal izateko.

Euskaltelen zabalkunde-egitasmoa

Euskal Autonomia Erkidegoaren egitasmo publikoari esku-mestu darraion operadorea Euskaltel da. Beronen kapitalaren %57 publikoa da, era batez edo bestez: BBK-k %23,5, Kutxak %18,5, Vitalek %5, EITBk %5, Eusko Jaurlaritzak %3 eta EVEk %2. Kapital pribatuaren banaketan, berriz, Telecom Italiak %18 du, Iberdrolak %10, Endesak %10, Auna Taldeak %3 eta MCCk %2. Kapital publikoaren nagusitasun honek eta sare propioerik ezak sustatu du-

te, ezinbestez, Euskaltelen zuntz optikoaren aldeko apustua eta ondorengo zabalkundea.

Euskaltelen zuntz optikoaren zabalkunde-egitasmoa hasia da dagoeneko 5.000 biztanletik gorako udalerrri guztietan eta aurrerapauso handia egina da horietako 38 udalerritan, non hiritargo osoaren %75 bizi den. Udalerrriok honako hauek dira: Amurrio, Aretxabaleta, Arrasate, Arrigorriaga, Azkoitia, Azpeitia, Barakaldo, Basauri, Beasain, Berango, Bergara, Bilbo, Donostia, Durango, Ermua, Errenteria, Galdakao, Gasteiz, Getaria, Getxo, Hondarribia, Irun, Iurreta, Laudio, Legorreta, Leioa, Mendaro, Ordizia, Portugaletxe, Santurtzi, Sestao, Tolosa, Urretxu, Zamudio, Zaratza, Zumaia, Zumarraga eta Zornotza. Guztira 295.000 etxebizitzatara helarazi da zuntza eta 70.000 bezero lortu dagoeneko. Aldi berean, udalerrri horietako 35 industrialde-tara ere iritsi da, sare finkoaz zein LMDS sistemaz.

Zabalkunde-mota honek 2006 urtera arte jarraituko du, 91 udalerritara iritsi arte (EAEko biztanlegoaren %94). Azken helburua udalerrri horietako biztanle guztietara heltzea da, nahiz eta hasieran, zenbait eragozpen tarteko (auzo urrunak edo udal-baimenik eza), %90i baino ez se-guratu. Beraz, biztanlego guztiaren %94en %90... %84,6k zuntz optikozko kablea izango du etxe-atarian lau urte barru.

Zuntz optikoaren harrera onaz ohartzeko adierazgarri da jakitea Euskaltelen bezeroen %14 zuntzaz baliatzen direla dagoeneko Interneten sartzeko, gainerako operatzaile guztien artean ADSLz baliatzen direnak %4 baino ez diren bitartean.

Zuntz optikoaren zabalkunde honek 778 milioi euroko inbertsioak xahutu ditu azken sei urteotan (1997-2002), eta hurrengo hiru urteetan (2003-2005) beste 300 milioi eraldi beharko ditu.

Herri txikietarainoko hedapena

Eustaten datuen arabera 158 dira —Araba, Bizkaia eta Gipuzkoan— 5.000 biztanletik beherako udalerrriak eta,

beraz, lehen ekinaldiaren zabalkunde-egitasmoan Euskaltelek kontuan hartuko ez dituenak. Udalerrri txiki hauen soslai estatistikoa honako hau da:

- Oro har 132.067 biztanle, EAEko hiritargoaren %6,3.
- Udalerrri hauetan dauden etxebizitzak, hutsik direnak tarteko, 41.828 (%5,9).
- Eraikuntzako etxebizitza-ratioa 1,3 da, lehen zabal-kundeko udalerrietan 6,2 den bitartean.
- Hutsik dauden etxebizitzak %36,1 dira, zabalkunde-esparruetan %15,1 diren artean.

Lehen zabalkunde-planean Euskaltelek ez du, oraingoz, 5.000 biztanletik beherako herri txikietaraino heltzeko asmorik. Ez behintzat udalerrri handien eskabidea estaldu arte. Udalerrri txikien eskakizun urria, gaur egungo teknologien garestitasuna eta edozein egitasmo komertzial darion errentagarritasuna direla-eta, ez du 2007 urtera arte ezertan hasteko xederik.

Dena den, bada salbuespen ezagunik, Debagoiena kasu, non Jaurlearitzak, Mankomunitateak eta Euskaltelek eskualde mailako esperientzia pilotua bertan egitea erabaki zutenetik, Aramaio, Elgeta eta Gatzaga udalerriek —behar beste biztanlerik ez izan eta ertzean kokatuak egon arren— ez baitute 2007 urtera arte zain egon beharko, kablea ez zaie-eta lurpeko hodiz helaraziko LMDS irradaz baizik.

Baserri eta nekazari-eremua

Mugatua eta baldintzapetua bada ere, etekina gogotan izan behar duen enpresak egiterik ez duena Administrazio Publikoak egin dezake. Eusko Jaurlearitzaren Nekazaritza eta Arrantza Sailak burutu du egitarau aproposa, hain zuzen ere Bruselan eredutzat hartua izan dena.

Egitasmoa 2001 urtean hasi zen, hiru urte barru nekazari-eremuan bizi diren 40.000 baserritarri zerbitzua eskaini gurarik. Dagoeneko 25 dira indarrean jarritako esperientziak, tokian tokiko baldintzei ondoen egokitzen zaizkien teknologiez baliatuz. Esate baterako:

- Satelitez (seinalea satelitez jasotzeko sistema arrunta): Lapuebla de Labarca, Artzentales, Garaia, Zigoitia, Ataun, Galdames, Zeanuri eta Gaztelun.

- Joan-etorriko satelitez (seinalea satelitez jaso ez ezik, baita bidali ere): Lantaron, Arespalditza, Lastur, Beasain, Bidegoian, Errezil, Zeberio, Kuartango, Oñati, Garrantza eta Morgan.

- LMDS sistemaz (Local Multipoint Distribution System: kablerik gabeko kablea, hau da, seinalea lurrez eramane behar, irradiaz): Arkauten eta Gomiztegin.

- Wi-Fi sistemaz (Wireless Fidelity: LMDSren pareko baina distantzia laburretan zein eraikuntza-barruan): Izarra, Zeanuri eta Errezilen.

Zenbait kasutan, bertako ikastolari zerbitzuak eskaini nahirik, Lapuebla de Labarcan kasu, eta beste hainbatean, berriz, han-hemenkako premia larriei erantzun behar beharrez. Esate baterako, edozenbat borda eta txabolatan premiazkoena ez da segurutzat ordenadorea, oinarri-oinarritzko telealarma-sistemaren bat edo beste baizik.

Zabalkundea egiterako orduan hodi hirukoitza planteatzen da gainera, behin ildo jarritz gero argindarra, gas naturala (edo propanoa) eta zuntz optikoa aldi berean bideratu ahal izateko.

Alegiazko eta egiazko errealitatea

Aurreko alean (*Jakin* 134, urt a mila-otsaila 2003), alegiazko eta egiazko errealitateari buruzko hiruzpalau autu-mautu bildu nituen «Telepolis» sail honetan. Nekez nenkikeen, o rdea, alea kaleratu orduko alegiazko eta egiazko errealitatearen inguruko beste adibide on bat ezagutu ahal izango genuela aldizkari honen zuzendariaren bizkar.

Gertatua gertatu, ez da erraz jakitea zein irudi har genezakeen alegiazko eta egiazko errealitatearen esanguratsua gogat: Joan Mari Torrealdaik gaizkile donge gisa poli-ziak zeramala telebistak eskaini zuena, haren emazteak gertatuaz irratiz eman zituen azalpen zehatzak (zein deskripzio adierazgarri eta objektiboa, hain une gogorrean!)

ala RNEren elkarrizketaz Joan Mariren lehengusinek eginga dako salaketak.

Balorazio handitan sartzeke, zalantzarik ez gero gure gizarte honek orain baino une larri eta estuagoak dezente asko ezagutu izan dituela aurretik, baina beharbada inoiz gutxitan bizi izan du gaur egun bezainbateko nahasmendurik. Oker nahiz zuzen, gutxi zein asko, ñabardura batez edo bestez, beti jakin izan dugu zer den diktadura eta zer demokrazia, zer absolutismoa eta zer zuzenbidezko estatua, zein den botere poliziala eta zein judiziala... Azken bolada honetan, ordea, nahaspila sekulakoa da alegiazko eta egiazko errealitateen arteko ziburuan.¶